

‘Comuns’: de conservadors a progressistes?

Situem-nos en els darrers anys del segle XIX. Bona part dels científics més eminents donaven per descomptat que l'edifici de la física estava pràcticament acabat. No esperaven cap resultat ni cap avenç espectacular, ja que es considerava que la física donava respostes solvents a pràcticament tots els fenòmens. Així, molts científics que treballaven en universitats de primera línia (Harvard, Berlín, etc.) desaconsellaven als estudiants dedicant-se a la física. I això passava a les portes de la formulació de la teoria de la relativitat i de la física quàntica!

Malgrat els consells dels seus mentors, Max Planck va decidir convertir-se en físic. Com a camp de recerca va triar la termodinàmica. Era una persona amb actituds conservadores, també com a científic. Com altres investigadors eminents, rebutjava la teoria atòmica, que veia com una ficció innecessària. Quan va voler estudiar la radiació electromagnètica (ones d'energia) que emet un cos negre a una determinada temperatura, la teoria de referència seguia sent la física clàssica. El problema, però, era que els resultats experimentals resultaven absurds (el cos negre hauria d'emetre una quantitat infinita d'energia d'alta freqüència). Després d'esforços innegables, Planck va proposar una fórmula empírica que s'ajustava als experiments (per a totes les freqüències) però no sabia per què era correcta. Va ser aleshores que, malgrat les seves reticències, va fer un gir en la seva recerca i va recórrer a la teoria atòmica.

Anys abans, Ludwig Boltzmann havia adoptat la teoria atòmica per explicar la termodinàmica des d'un punt de vista estadístic. L'energia es pensava com una variable discontinua, en contra de la intuïció habitual, que és de caràcter continu. Planck es va adonar que si, seguint Boltzmann, l'energia era concebuda com a discontinua, podia deduir la seva fórmula empírica. L'energia no podia tenir qualsevol valor sinó que només adoptava quantitats múltiples de certa quantitat elemental (molt petita, que va anomenar *quantum* i que depenia de la freqüència de l'ona).

Així, Planck va passar d'estar en contra de la teoria atòmica a pensar el món des d'ella. Si no hagués pensat des del plantejament de Boltzmann no hauria pogut fer el salt al món quàntic. Va ser un pas extraordinari i ni el mateix Planck es va adonar de les conseqüències que comportava. Un pas que canviaria tot l'edifici de la física contemporània.

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC DE CIÈNCIA POLÍTICA, UPF

Allunyar-se de preconcepcions en un món canviant resulta sovint decisiu, però és un pas que no resulta fàcil de fer, ja que suposa qüestionar idees molt arrelades amb les quals hem crescut.

Hi ha progressistes antics com hi ha conservadors moderns. Políticament es pot ser progressista en l'àmbit social i alhora conservador o fins i tot reaccionari en l'àmbit nacional. I viceversa.

En relació a l'àmbit nacional, els dirigents de l'espai polític dels *comuns* (CSQP, En Comú Podem, etc.) probablement hauran de passar aviat a pensar i actuar des de la perspectiva de l'independentisme, abandonant el còmode terreny d'un sobiranisme referendari pactat que no té cap possibilitat de realització pràctica. Que els seus dirigents encara no hagin fet aquest pas s'entén fàcilment. Hi intervenen tant interessos electorals a curt termini com les dificultats inherents a tota ruptura de marcs mentals heretats. Tanmateix, l'estat espanyol és tan poc permeable a un canvi constitucional en profunditat o a permetre un referèndum pactat a la britànica que l'esperança d'aquests objectius situa els partida-

ris d'aquestes opcions en el terreny pràctic del conservadorisme.

El principal problema de la Catalunya actual no és si mana la dreta o l'esquerra, sinó alliberar-se de la manera més transversal possible d'un estat que no respecta el país, que no el reconeix com a entitat nacional, que no li permet decidir en els àmbits socioeconòmic, polític, simbòlic, cultural, europeu i internacional, i que no mostra cap interès, intenció o possibilitat pràctica de canviar d'actitud.

Si un referèndum pactat resulta impossible cal canviar tant la música com la lletra del relat estratègic del que significa un projecte de progrés. L'opció és la desconexió pacífica de l'estat que ho impedeix.

Tot això els dirigents dels *comuns* ho saben. Per consistència i honestetat hauran de deixar els marcs mentals ambigus i els interessos immediats que els tenallen i esdevenir veritables progressistes en termes de país.

En aquest sentit, crec que parlar avui, per exemple, d'un "catalanisme popular" davant d'un "catalanisme conservador" (obrer/burgès) correspon a una visió molt obsoleta de la realitat. Deixant ara de banda (i per als historiadors) si aquesta contraposició conceptual resulta adequada per a l'anàlisi de la història del catalanisme, en el moment actual sembla un relat molt antic, molt superat. Avui el "catalanisme popular" és el que es mostra en les manifestacions dels Onzes de Setembre dels darrers anys. Un catalanisme que ha girat cap a l'independentisme tant per motius racionals i raonables com pragmàtics.

Equivocar-se de perspectiva en alguns àmbits els ha passat a científics eminents. Galileu encara prenia l'astrologia com a guia

per a l'exercici de la medicina i Newton era un aficionat convençut de les possibilitats de l'alquímia. Però tots dos eren molt bons com a físics professionals. Quantificaven els fenòmens i es mostraven molt crítics amb les idees del passat. Van revolucionar la manera d'entendre el món.

Planck era un físic conservador fins que es va veure racionalment impel·lit a acceptar la teoria atòmica. La realitat empírica és tossuda. Dels polítics professionals s'espera

que canviïn de paradigma quan l'anterior mostra insuficiències per a la seva anàlisi i transformació, especialment si es tracta de polítics que es pensen a ells mateixos com a "progressistes" (s'entén que en tots els àmbits). Les complexitats de les democràcies del segle XXI requereixen pensar i actuar des de les teories de la democràcia del segle XXI.

GETTY

Els 'comuns' hauran d'abandonar els marcs mentals ambigus i els interessos immediats i esdevenir veritables progressistes en termes de país